Kansalaisopistojen liitto
Medborgarinstitutens förbund

Lausunto

2.5.2024

Sivistysvaliokunta
SiV@eduskunta.fi
Eduskunta

Asia Asiantuntijalausunto koskien Valtioneuvoston selontekoa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025–2028
Viite VNS 2/2024 vp, lausuntopyyntö 26.4.2024

Kansalaisopistojen liitto kiittää mahdollisuudesta lausua julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025–2028.

Kansalaisopistojen liitto pitää merkittävänä ja ilahduttavana linjauksena sitä, että julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2025–2028 ei sisälly suoria kansalaisopistoihin kohdistuvia lisäleikkauksia. Vuoden 2024 talousarvioon sisältyi merkittävä leikkaus vapaan sivistystyön rahoitukseen. Kansalaisopistoille ne merkitsivät 12,5 miljoonan euron vähennyksiä valtionosuuksiin, siis keskimäärin 13,8 % vähennystä valtionosuussuoritteista.

Suomen 174 kansalaisopistosta suurin osa on kunnallisia. Näin ollen Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvät kuntien valtionosuuksiin kohdistuvat leikkaukset koskettavat osaltaan myös kansalaisopistoja. Niin ikään kotoutumispolitiikan kiristyminen ja sitä seuraavat Työministeriön hallinnonalaan kohdistuvat leikkaukset kotoutumiskorvauksiin sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kohdistuvat leikkaukset valtionavustuksiin ovat omiaan lisäämään niukkuutta kansalaisopistoille (niin kunnallisille kuin yksityisillekin) keskeisissä verkostoissa, kuten kolmannella sektorilla, työvoima- ja kotouttamispalveluissa.

Kuntien lakisääteisenä tehtävänä on hyvinvointipalvelujen tuottaminen asukkailleen. Hyvinvointipalvelujen turvaaminen on myös yksi hallituskauden keskeisistä tavoitteista.

Itä-Suomen yliopiston aikuiskasvatustieteen professori Jyri Mannisen esitutkimuksen *Suomi nousuun sivistystyöllä?* mukaan Kansalaisopistoon sijoitettu

euro tuottaa opiskelijoille ja yhteiskunnalle noin 3,4–5,6 euron hyödyn. Hyöty muodostuu säästöjen ja tuottavuuden yhteissummasta: kun opiskelijan hyvinvointi lisääntyy, muun muassa kalliit, korjaavat sosiaali- ja terveysmenot vähenevät samaan aikaan kun yksilön työelämätaidot sekä motivaatio itsensä kehittämiseen ja itsestään huolehtimiseen kasvavat.

Kansalaisopistot huolehtivat kaikenikäisten osaamisen kehittämisestä sekä perustaitojen ja -valmiuksien parantamisesta. Liikunta sekä terveyden, terveiden elämäntapojen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen perustaitoina ovat myös keskeisessä roolissa kansalaisopistojen opetustarjonnassa, niin temaattisesti kuin myös opetuksen sivutuotteena. Erilaiset kaikenikäisille suunnatut liikuntakurssit muodostavat tällä hetkellä noin viidenneksen (20 %) kansalaisopistojen opetustarjonnasta. Lukuun eivät sisälly kansalaisopistojen tuottamat Suomen harrastamisen mallin liikuntatunnit.

Kansalaisopistot tukevat merkittävästi myös lasten ja nuorten yleistä harrastamista sekä taiteen perusopetuksen piiriin lukeutuvien aineiden opiskelua. Tutkitusti taide mahdollistaa ja tukee luovaa ajattelua ja ongelmanratkaisutaitoa. Nyky-yhteiskunnassa ne ovat keskeisiä perustaitoja, puhumattakaan sosiaalisista taidoista ja tunnetaidoista, joissa lapset ja nuoret tarvitsevat tukea ja ohjausta erityisen paljon juuri nyt.

Kansalaisopistot ovat kaikille avoimia oppilaitoksia, jotka matalalla kynnyksellä huolehtivat jokaisen nykyisen kunnan alueella kaikenikäisten osaamisen kehittämisestä. Kansalaisopistojen palveluiden keskeisimpiä tavoitteita on koulutus- ja osaamistason nostaminen. Jotta se olisi mahdollista myös jatkossa, oppimiseroja pitäisi voida kaventaa muun muassa perus- ja kansalaistaitojen opettamisen ja opiskelijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia (ml. monipuolinen liikuntatarjonta) edistävien koulutusten lisäämisellä. Ennen kaikkea olisi tärkeää säilyttää alueelliset mahdollisuudet osallistua omaehtoiseen koulutukseen.

Kansalaisopistoihin kohdistuvat leikkaukset osuvat pahimmin heikoimmassa asemassa oleviin. Tuoreimman Tilastokeskuksen keräämän vapaan sivistystyön opiskelijaprofiilin mukaan kansalaisopistojen opiskelijoista suurin osa (55 %) ei ole työllisiä. Samoin suurimmalla osalla (61 %) ei ole korkeakoulututkintoa. Korkeakoulutus ei myöskään yksinään kerro henkilön sosioekonomisesta asemasta. Sosioekonomiset erot eri alueilla Suomessa ovat suuria.

Kansalaisopistojen liitto kiittää Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvästä 5 milj. euron lisäpanostuksesta maahanmuuttajanaisten työllistymisen edellytyksiä parantavan koulutusmallin luomiseen vapaassa sivistystyössä. Liitto toteaa kuitenkin, että mallin rakentamiseen tulee varata aikaa siten, että vapaan sivistystyön kotoutumislain mukaisen koulutuksen rahoituksen valuviat ja oppilaitosmuotojen välinen eriarvoisuus kyetään välttämään. Hallitusohjelmakirjauksesta poiketen liiton mielestä vapaan sivistystyön kotoutumiskoulutuksen luku- ja kirjoitustaitokoulutuksen rahoitus tulee säilyttää ja koulutus toteuttaa jatkossakin osana OKM:n hallinnonalaa sekä suomalaista

koulutusjärjestelmää sitä edelleen esimerkiksi Kansallisen arviointineuvoston suositusten (2022) pohjalta kehittäen (https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/aikuisena-luku-ja-kirjoitustaitoa-oppimassa-arviointi-maahanmuuttajien-lukutaitokoulutuksesta).

Vapaan sivistystyön toimialaa on uudistettava muiden oppilaitosasteiden tavoin vastaamaan entistä paremmin tulevaisuuden osaamistarpeisiin rakenteita ja rahoitusta kehittämällä, oikealta tietopohjalta. Opetushenkilöstön kouluttamiseen ja osaamisen ajantasaisuuteen tarvitaan panostuksia. Liitto seuraa kiinnostuneena Taiteen perusopetuslain uudistamistyötä sekä Sivistyshallinto 2030-hanketta.

Sannasirkku Autio
puheenjohtaja

Jaana Nuottanen
toiminnanjohtaja